
SI M'ESTIMA EM DONARÀ EL SEU PASSWORD

Eines per a treballar les violències 2.0 amb joves

Associació Candela per a la
Investigació i Acció Comunitària

Aquest material l'hem creat perquè es pugui utilitzar, ja que volem compartir sabers que ajuden a la transformació feminista i comunitària que busquem. Demanem, així sí, que citeu l'autoria en cas de fer servir els seus continguts (totals o parcials), ja sigui en formacions per professionals o famílies, presentacions en power-point, publicacions, etc.

>> AMOR, CONTROL I VIOLÈNCIES 2.0

Quan pensem en infants i tecnologies és freqüent fer-ho des d'un prisma de desconeixement o fins i tot preocupació propi de les persones adultes en pensar sobre el que fan els nostres infants a la xarxa. Per passar de la preocupació a l'acció, caldrà que ens apropem a aquestes (ja no tan) noves tecnologies amb una mirada crítica però alhora, també, amb la ment oberta a conèixer uns nous codis i una nova forma de comunicació. Doncs trobarem noves eines que, si se'n fa un bon ús, poden ser les nostres aliades en la tasca educativa i preventiva.

A dia d'avui les tecnologies de la informació i la comunicació estan servint per a transmetre una sèrie de valors existents a la societat, donat el context de desigualtats de gènere en el que ens trobem, la xarxa no estarà exempta de reproduir i potenciar els rols i les desigualtats de gènere. Així doncs, veiem que els referents i continguts que s'ofereixen als i les joves a través de la xarxa reproduïen uns models de feminitat i masculinitat estereotipats, desiguals, sexistes i carregats d'homofòbia. Per això serà important fer un anàlisi de les relacions de gènere que es donen a la xarxa, quines representacions d'homes i dones trobem amb més freqüència, quins missatges s'absorbeixen sobre el paper de les dones i dels homes a la xarxa i, sobretot, quin model de relació basat en l'amor romàntic i el model patriarcal es continua fomentant.

Per tant trobem que aquesta "revolució" en les formes de comunicació que ha suposat la 2.0, ha canviat la forma però no el fons i ha possibilitat noves formes de control i de violències.

Violències 2.0 amb perspectiva de gènere:

CIBERASSETJAMENT:

Es tracta de l'ús d'Internet per assetjar a una persona o a un grup de persones, posseeix unes característiques pròpies com a) l'ús de mitjans digitals; b) l'existència d'amenaques que provoquen por en la víctima; c) l'efecte acumulatiu de la repetició; d) vulneració de la intimitat de la víctima i exercici de poder a partir d'informació privada. Els motius del ciberassetjament solen estar vinculats a l'esfera afectiva, lligats a gelosia, enveja, popularitat, estereotips de gènere o el control de la sexualitat de les noies. No tot el ciberassetjament és violència de gènere, caldrà veure les causes per poder afrontar-ho de la forma que correspon.

¹ Resum del capítol **Amor, control i violències 2.0** Aleman, M; Barrientos, S; Jiménez, E: *El món virtual. Amor, control i violències 2.0.*, 2014. A: **Freixenet, M**: *Relacions de gènere entre joves i adolescents. Com intervenir quan hi ha violència?*, 2015 [en línia], p. 93 - 123

SEXTING:

És una altra manifestació molt estesa, que consisteix en l'enviament d'imatges íntimes i de caràcter sexual a través del mòbil o internet. Aquestes fotos poden ser enviades per la pròpia persona a la parella, amigats o persones conegudes, sent una pràctica habitual entre adolescents, joves i no tan joves. Un dels riscos associats a aquesta pràctica és la difusió per tercers d'aquestes imatges sense el consentiment de la víctima. Es difonen a gran velocitat, podent aconseguir una gran audiència, la qual cosa té greus conseqüències sobre la víctima. Així, els efectes negatius del sexting són molt més greus en les noies, donada la doble moral sexual, i en són les principals víctimes.

SEXTORSIÓ:

És el xantatge al que és sotmesa la víctima sota l'amenaça de difondre les imatges íntimes i de caràcter sexual sense el seu consentiment. El xantatge es fa per diversos motius: Per aconseguir noves imatges sensibles, per evitar la ruptura de la relació, per coaccionar a fer el que la parella vol, com a amenaça en cas d'engany... La víctima accedeix per tal de que la seva foto o vídeo no sigui publicat.

GROOMING:

Un altre tipus de ciberassetjament, però amb una naturalesa completament diferent, definit en la web *Pantalles Amigues* com "el conjunt d'estratègies que una persona adulta desenvolupa per guanyar-se la confiança del menor a través d'Internet amb la fi última d'obtenir concessions d'índole sexual". Generalment la persona adulta es fa passar per menor, i tracta d'aconseguir imatges compromeses amb les quals després fer xantatge per aconseguir noves imatges de tipus eròtic o per aconseguir una trobada sexual.

Violències 2.0 a la parella:

L'ús d'aquestes tecnologies augmenten les possibilitats d'exercir control i poder en el sí de la parella. A través d'internet i xarxes socials, és possible controlar 24 hores on està la parella, amb qui està, amb qui es comunica... Aquest control es justifica en nombroses ocasions amb la creença de que en una relació basada en l'amor romàntic és normal, i, fins i tot desitjable, donar-li a la teva parella la contrasenya del *Facebook*, del mòbil, del correu electrònic, etc. Es considera un acte de confiança i d'amor, existint una percepció molt baixa del risc que això comporta per a la intimitat i l'autonomia. Es consideren pràctiques normals el revisar els contactes de l'agenda de la parella, eliminar els que molesten, revisar els missatges i les trucades, etc.

Amb tot el que hem vist fins ara semblaria impossible, o si més no molt difícil, fer una prevenció a l'alçada. Però, com tot en l'àmbit de la prevenció, és posar-s'hi. El concepte de prevenció 2.0 mai substituirà la tasca preventiva que hem estat fent fins ara, sinó que passarà a reforçar-la i complementar-la. La xarxa és un reflex de la societat, per tant per intervenir a la xarxa caldrà intervenir a la realitat *offline*.

Per això caldrà estar presents a les xarxes com a part de la tasca preventiva. Crear webs, blogs, perfils de xarxes socials... que portin al debat i a la reflexió, que aportin nous models de masculinitat i feminitat i, sobretot, nous models relacionals lliures de desigualtats de gènere i de violències. La xarxa és un món enorme i ple de possibilitats, de nosaltres depèn que hi ha hagi continguts que fomentin les relacions saludables i formin persones crítiques i lliures. La realitat 2.0 també obre un camp de possibilitats de ser i d'existir, pot ser l'habilitació pròpia tan necessària per escoltar altres veus, per crear altres camins.

>> RECOMANACIONS PER AL TREBALL AMB JOVES

- > L'adolescència és un moment vital i, com a tal, té certes característiques que cal tenir en compte a l'hora de fer un bon acompanyament. No són persones adultes ni tampoc criatures, estan construint la seva identitat, i aquesta encara és molt fràgil. Encara que no ho mostrin, necessiten l'aprovació constant per part de les persones adultes que les rodegen per construir una autoestima forta i integrar un bon autoconcepte. Per això cal que validem la seva experiència i els seus sabers, no jutjar-los, tenir una escolta activa. Acompanyar no vol dir imposar un camí sinó donar les eines per traçar el propi.
- > La xarxa reproduceix i amplifica les discriminacions presents a la vida offline, per fer prevenció a la xarxa cal fer la "prevenció de tota la vida", canviar les actituds i creences de les persones farà canviar els continguts discriminatoris i desenvolupar una visió crítica d'allò que consumeixen. Cal treballar específicament: Estereotips de masculinitat i feminitat, desigualtats de gènere, amor romàntic i relacions abusives, diversitat sexual i de gènere, educació sexual i afectiva...
- > Per fer aquesta prevenció caldrà revisar-nos també a nosaltres mateixos i mateixes i a l'equip educatiu: Quin és el meu bagatge en qüestions de gènere? Cal que revisi certes creences, prejudicis, actituds...? Em falta una formació específica per fer aquest acompanyament? Aprofitem els claustres i les reunions d'equip per debatre aquests temes i conèixer les opinions dels companys i companyes.
- > Cal tenir la ment oberta, les TIC són el seu llenguatge, la seva manera de comunicar-se i en podem aprendre molt de la seva experiència. Si ens volem acostar al seu món, serà important que fem un esforç per conèixer com funciona aquest llenguatge, els seus codis, les formes, etc... I no adormir-nos! El que s'utilitza avui està obsolet l'any vinent.
- > Però malgrat sigui el seu llenguatge no vol dir que sàpiguen fer-ne sempre un bon ús. La nostra tasca ha d'anar en la línia de fomentar i educar per a aquest bon ús, ressaltant les potencialitats i possibilitats que ens dóna aquest mitjà.

> Cada adolescent és un món . Malgrat comparteixin moment vital, no hem de pressuposar que tothom està interessat en les mateixes coses. No tots els i les joves han tingut relacions o volen tenir-ne, no a totes els agrada utilitzar les xarxes de la mateixa manera. Tota aquesta diversitat està present a l'aula i cal tenir-la en compte en els nostres continguts.

> Parlar d'aquestes qüestions no sempre és fàcil, doncs pertanyen a l'àmbit íntim de les persones. Hem de crear un ambient segur i de confiança, per això és important no deixar que es reproduïxin discriminacions a l'aula, estar pendents de que ningú jutgi/menystingui/ridiculitzi les aportacions de cap company o companya, repartir la participació, no obligar a ningú a parlar si no vol i validar totes les intervencions. La durada també és important, quan més llarg sigui el taller, més temps tindran per agafar confiança i sentir-se a gust per parlar.

> La prevenció de les relacions abusives a través de la 2.0 requereix de molta creativitat, cal estar presents a les xarxes i generar continguts coeducatius que els resultin útils i interessants. Però també és important no desapropitar les oportunitats que apareixen per intervenir: Converses als passadissos, pintades als lavabos, exemples a les classes, dates assenyalades, tutories... Qualsevol moment és bo per fer prevenció!

>> BIBLIOGRAFIA:

- **ALEMAN, M; BARRIENTOS, S; JIMÉNEZ, E:** *El món virtual. Amor, control i violències 2.0.*, 2014. A: **FREIXENET, M:** *Relacions de gènere entre joves i adolescents. Com intervenir quan hi ha violència?*, 2015 [en línia], p. 93 - 123
- **AYUNTAMIENTO DE ALCORCÓN, Concejalía de Infancia y Mujer:** *Redes sociales y prevención de la violencia de género. Guía para un uso responsable de espacios virtuales, 2013* [en línia]
- **BERTOMEU, G.:** *“Nativos digitales: una nueva generación que persiste en los sesgos de género”*, Revista de Estudios de la Juventud , n. 92, 2011.
- **BIGLIA, B.; JIMÉNEZ, E.:** *“Los desafíos de la pedagogía cyberfeminista: un estudio de caso”*, Athenea Digital , n. 12(3), 2012, p. 71-93.
- **CASADO CABALLERO, V.:** *Violencia de género y nuevas tecnologías*, 2012, Granada [en línia].
- **CASTAÑO COLLADO, C.:** *Los usos de Internet en las edades más jóvenes, Estudios e Investigaciones*. CEE, Participación Educativa, 11, julio 2009, pp. 73- 93.
- **DELEGACIÓN DEL GOBIERNO PARA LA VIOLENCIA DE GÉNERO:** *El ciberacoso como forma de ejercer la violencia de género en la juventud: un riesgo en la sociedad de la información y del conocimiento*, Ministerio de Sanidad, Servicios Sociales e Igualdad, 2013 [en línia].
- **ESTÉBANEZ, I.:** *Del amor al control a golpe de click! La violencia de género en las redes sociales*, 2012 [en línia].
- **ESTÉBANEZ, I.:** *Sexismo y violencia machista en la juventud. Las nuevas tecnologías como arma de control*, 2013 [en línia].
- **GARCÍA RAMOS, T.N.:** *Informe sobre la Violencia de Género en Internet , Campaña de Prevención de Violencia contra las Mujeres*, E-women, Asociación Mujeres Jóvenes [en línia].
- **GORDO LÓPEZ, A. (COORD):** *Jóvenes y cultura messenger. Tecnología de la información y la comunicación en la sociedad interactiva*, Madrid, In-juve, FAD, Caja Madrid, 2006.
- **HARAWAY, D.:** *Simians, Cyborgs and Women: The Reinvention of Nature*, New York, Routledge, 1991.
- **MIRÓ LLINARES, F.:** *“Derecho penal, cyberbullying y otras formas de acoso (no sexual) en el ciberespacio”*, Revista de Internet, Derecho y Política, Universitat Oberta de Catalunya, 2013 [en línia].
- **OBSERVATORIO E-IGUALDAD:** *La brecha digital de género en España: análisis multinivel*. Resumen Ejecutivo , Madrid, Universidad Complutense de Madrid, 2012. 124
- **SAVE THE CHILDREN:** *La tecnología en la preadolescencia y adolescencia: usos, riesgos y propuestas desde los y las protagonistas*, 2010.
- **VERGÉS, N.:** *“Gènere i TIC: el procés d'autoinclusió de les dones en les TIC, una aproximació des de les tecnòlogues artístiques i les tecnòlogues informàtiques”*, tesi doctoral no publicada, 2012, Universitat Oberta de Catalunya.
- **REIG, DOLORS.:** *Los Jóvenes en la era de la hiperconectividad, Tendencias, claves y miradas*. Fundación Encuentro, Fundación Telefónica, 2013
- **SAVE THE CHILDREN (2010).** *La tecnología en la preadolescencia y adolescencia: usos, riesgos y propuestas desde los y las protagonistas*.

>> WEBS:

Promoció de l'ús segur i saludable de les tecnologies i el foment de la ciudadania digital responsable a la infància i adolescència.

www.pantallasamigas.net

Informació sobre ciberassetjament entre menors.

www.ciberbullying.com

Informació sobre grooming.

www.internet-grooming.net

Informació sobre sexting.

www.sexting.es